

Skrivedidaktik i samfundsfag

En undersøgelse af samfundsfagslærernes forståelse af skrivedidaktik i samfundsfag

LASSE ØRUM WIKMAN

Abstract

Denne undersøgelse viser, at samfundsfagslærerne ikke føler sig hjemmevant som skriveundervisere. Skrivedidaktikken inden for samfundsfag har dog udviklet sig meget med »ny skriftlighed« siden cirka 2000. Udviklingen har været bundet op på formuleringen og præciseringen af genrekravene til den skriftlige eksamen i samfundsfag, hvilket har givet en tydelig ydre motivation for samfundsfagslærerne for arbejdet med skriftlighed. Denne udvikling har dog haft et snævert fokus på træning af genrebevidsthed samt på redskaber til at skabe en processkrivning, og det er meget begrænset, hvad der eksisterer af skrivedidaktiklitteratur i samfundsfag. Derimod eksisterer der en helt anden kultur for skriftlighed i danskfaget og en helt anden mængde af skrivelitteratur med fokus på langt flere skrivedidaktikemner, der kunne danne grundlag for udvikling af skrivedidaktikken i samfundsfag. Dermed ønsker jeg at afdække, om skrivedidaktikken i samfundsfag kan videreudvikles med inspiration fra danskfagets skrivedidaktik.

Der mangler forskning om skrivedidaktik i samfundsfag. I denne undersøgelse søger jeg gennem en sammenligning af skrivedidaktikken og skrivedidaktikkulturen i samfundsfag og dansk at udpege manglerne i skrivedidaktikken i samfundsfag og dermed behovet for videre forskning.

Dette forudsætter en undersøgelse af, hvordan samfundsfagslærerne tænker og arbejder med skriftlighed – herunder deres læringsteoretiske ståsted, og hvilke udfordringer de oplever i arbejdet med skriftlighed. Derefter går jeg eksplorativt frem og for-

søger at hente inspiration til udvikling af samfundsfagets skrive- didaktik fra danskfagets skrivedidaktik gennem interviews med dansklærere og skrivedidaktiklitteraturen i dansk. Igennem inter- viewene identificeres meget forskellige skrivekulturer i samfunds- fag og dansk. Sættes undersøgelsens konklusioner på spidsen, har dansklærerne en Piaget-inspireret konstruktivistisk læringsteo- retisk tilgang til skriveundervisning, mens samfundsfaglærer- ne har en Vygotsky-inspireret mesterlære-tilgang. Desuden har samfundsfaglærerne en vis berøringsangst over for arbejde med skriftlighed samt en smallere opfattelse af, hvad skriftlighed er. Begge disse forhold giver nogle udfordringer med at overføre skri- vedidaktik fra danskfaget til samfundsfag.

Denne undersøgelse forsøger dermed at bidrage til forståelsen af fag- og lærerkulturforskelle i skrivedidaktikken, og de udfor- dringer, det giver for udvikling af skrivedidaktikken i samfunds- fag.

Indledning

Med denne artikel forsøger jeg dermed at besvare:

Hvilken skrivedidaktikkultur har samfundsfaglærerne, og hvordan kan skrivedidaktikken i samfundsfag udvikles med in- spiration fra danskfagets skrivedidaktik?

- Hvordan tænker samfundsfaglærerne skrivedidaktik, og hvordan arbejder de med elevernes skrivekompetencer?
- Hvilke potentialer for udvikling af skrivedidaktikken i sam- fundsfag kan identificeres inden for danskfagets skrivedi- daktik?

Indledningsvis blev der gennemført et gruppeinterview med tre dansklærere. Dette var et åbent og i høj grad deltagerstyret interview, da formålet med interviewet var at danne et overblik over dansklærernes tænkning og begrebsapparat om skrivedi- daktik. Af dette indledende interview udsprang den hypotese, der har været styrende for min tænkning: at danskfaget har en bredere funderet skrivedidaktik, der kan levere svar på nogle af skrivedidaktikudfordringerne i samfundsfag.

Herefter gennemførtes et gruppeinterview med fire sam- fundsfaglærere. Formålet hermed var at afdække lærernes skri- veundervisning og tænkning om skrivedidaktik. Efterfølgende

blev der foretaget en analyse, der skulle udpege udviklingspotentialer inden for skivedidaktikken i samfundsfag, og der blev foretaget en analyse for at lave en teoretisk karakteristik af samfundsfaglærernes skriveundervisningskultur. I formålet om at identificere udviklingspotentialer og skriveundervisningskultur i samfundsfag ligger et generaliseringsperspektiv, som gruppeinterviewet ikke umiddelbart kan honorere. Min antagelse er, at dansklærerne vil være bedre klædt på inden for skivedidaktikken. Derfor udvalgte jeg samfundsfaglærere til interviewet, der er erfarne inden for skivedidaktikken, for dermed så vidt muligt at kunne udforske fagkulturforskelle (Brinkmann 2015, kapitel 24).

Med udgangspunkt i de udviklingspotentialer af skivedidaktikken i samfundsfag, der udsprang af analysen, var målet at gå eksplorativt frem og på den måde finde idéer til udvikling heraf i skivedidaktikken inden for danskfaget. Dette foregik dels gennem danskfagets skivedidaktiklitteratur, dels gennem et nyt struktureret gruppeinterview med to dansklærere. To dansklærere er selvfølgelig et spinkelt grundlag for at udtale sig generelt om dansklærernes skivedidaktikkultur. Der vil angivelig være dansklærere, der har en skivedidaktikkultur, der ligner samfundsfaglærernes. Pointen hermed er blot, at der findes dansklærere med en mere didaktisk funderet skriveundervisning og anden skivedidaktikkultur, som samfundsfaglærerne kan lære af. I analysen af dansklærerinterviewet blev det klart, at dansklærernes konstruktivistisk læringsteoretiske ståsted sætter spørgsmålstegn ved hele tankegangen om at overføre skivedidaktik fra danskfaget til samfundsfag (Brinkmann 2015, kapitel 1).

Teoretisk fundament for analysen

Piagets og Vygoskys læringsteorier anvendes som teoretisk forståelsesramme til at analysere dansklærernes og samfundsfaglærernes forskellige skivedidaktikkultur. På trods af at Piaget og Vygotsky har nogle fælles forståelser af læring, anvendes de her som teoretisk modsætningspar for at sætte rammerne for analysen og for at tydeliggøre forskelle i lærernes forståelse.

Piagets læringsteori bygger på biologisk udviklingsteori, og at barnet gennemgår en biologisk modning, som Piaget inde-

ler i fire udviklingsstadier, der betinger læring. Til at beskrive, hvordan læring foregår, bruger Piaget begrebet *Skema*, der betegner den måde, vi forstår på, og når individet møder noget nyt, enten placeres det ind i det allerede eksisterende skema (assimilation) eller det fører til, at individet ændrer sit eksisterende skema (akkommodation).

Da Piagets læringsteori tager udgangspunkt i individets forforståelse, lægger det op til en tilgang til undervisning, der sætter eleven i centrum, hvor individet skaber sin egen udvikling. Lærerens roller bliver dermed at tilrettelægge en undervisning, der tager udgangspunkt i elevens forforståelse og gennem en induktiv eller undersøgende tilgang giver eleven plads til selv at konstruere mening gennem aktivt arbejde med stoffet. Piaget underkender dog ikke betydningen af udefrakommende impulser, for eksempel i form af dialog og fælles refleksion, der kan påvirke individets tænkning (Beck m.fl. 2014, s. 255-283).

Vygotskys læringsteori tager et dialektisk udgangspunkt, hvor mennesket ikke kun er et biologisk produkt, men også produkt af samfund og historie. De biologiske egenskaber betyder en del for de lavere egenskaber (reflekser, instinkter), kulturhistorien betyder stort set alt for de højere (tænkning og sprog). Sproget står dermed helt centralt i Vygotskys læringsteori, dels som det, der skal læres, dels som det, der skaber højere mentale funktioner. Dermed er det gennem begrebsudvikling, at eleven lærer abstraktion og systematik. Det centrale i at udvikle en videnskabelighed er begreber. I en fagkultur er der skabt vidensformer, som eleven er nødt til at hæfte sig op på, for enten at kunne reproducere den eller omskabe dem. Læreren repræsenterer denne viden. Man lærer gennem instruktion og aktiv imitation af andre. Via social interaktion lærer eleven det, den anden allerede kan. Det, man ser andre kan, begynder man at øve sig på, og det kan man, fordi man er i rum med andre, der allerede kan.

Da Vygotskys læringsteori tager udgangspunkt i det kulturhistorisk bestemte videnskabssprog, lægger det op til en tilgang til undervisning med stoffet i centrum, hvor der er bestemte mål for, hvad eleven skal lære. Lærerens rolle bliver dermed at tilrettelægge undervisning, hvor eleven instrueres i fagets videnskabsbegreber, hvorefter eleven øver begreberne frem mod en mestring. Vygotsky underkender dog ikke betydningen af

elevens forudsætninger og opererer derfor med begrebet nærmeste udviklingszone (Beck m.fl. 2014, s. 319-351).

De to teorier anvendes til at karakterisere forskellige syn på læring og anvendes som udgangspunkt i analysen af interviewene. Taler interviewpersonen om undervisning, hvor læreren lærer eleven noget udefrakommende stof, er der tale om et lærercentreret syn på læring (se også Krogh, s. 377-78). Taler læreren derimod om undervisningen, hvor elevens forforståelse er afgørende, og eleven skal have plads til selv at skabe mening i stoffet, er der tale om et elevcentreret syn på læring.

Hvordan tænker samfundsfagslærerne skrive­didaktik, og hvordan arbejder de med elevernes skrivekompetencer?

Undersøgelsen af, hvordan samfundsfagslærerne tænker skrive­didaktik, og hvordan de arbejder med elevernes skrivekompetencer, er baseret på et gruppeinterview med fire samfundsfagslærere. Heraf er der foretaget to forskellige analyser. Først er der foretaget en analyse med udgangspunkt i Piaget og Vygotsky. Derefter er foretaget en analyse, hvor lærernes udtalelser om skriftlighed fordeles i to kategorier, henholdsvis hvor lærernes skrive­didaktik beskrives som velfungerende, og hvor den beskrives som mangelfuld. Den første analyse er foretaget for at karakterisere skrive­didaktikkultur for senere at kunne modstille den med dansk­lærernes. Den anden analyse er foretaget for at kunne udpege de dele af skrive­didaktikken, hvor der er potentiale for udvikling. Begrebsapparat om forskellige delelementer af elev­ers skrivekompetencer, der anvendes her, kommer fra »Videnskabsretorik og Skrive­didaktik« (Krogh 2010) og »Strategisk skriveundervisning« (Illum 2010).

Den første analyse af samfundsfagslærernes skrive­didaktik­kultur, viser at samfundsfagslærerne altovervejende anlægger en tænkning om skriveundervisning der lægger sig op ad Vygotsky. Samfundsfagslærerne betragter skriveundervisning som noget, hvor læreren kommer med viden, som eleven tilegner sig igennem lærerens undervisning, og samfundsfagslærerne taler om forskellige redskaber, læreren har til skriveundervisning. Det vil sige et tydeligt stofcentreret syn på skriveundervisning. Samfundsfagslærerne betragter skriveundervisningen som noget, hvor de anlægger en proces, der er velfungerende, hvis der

er tydelige læringsmål og delmål, og som tager udgangspunkt i elevens nærmeste udviklingszone. Heri er der nogle udefrakommende mål (genre/faglighed), som eleven skal tilegne sig gennem træning. Der er desuden tydeligt en deduktiv tænkning om skriveundervisningen, hvor eleven præsenteres for genrekravene og det relevante faglige indhold, før eleven selv arbejder med opgaven. I både læringsmålene og i den deduktive tilgang til undervisning er der en tænkning om ægte begreber, der ligger uden for eleven. Denne læringsteoretiske forståelse kan også genfindes i Samfundsfagsdidaktik i specielt kapitel 4 og 10 (Brøndum 2018). Desuden er et vigtigt fund i analysen, at samfundsfagslærernes skriveundervisning er erfaringsbaseret og i ved udstrækning kommer fra sparring med andre lærere. Den er ikke baseret på forskningslitteratur om skriveundervisning.

I den anden analyse af interviewet med samfundsfagslærerne var formålet at afdække, i hvilke dele af skrivedidaktikken samfundsfagslærerne føler sig dårligt klædt på. For at skabe et overblik heri er det relevant overhovedet at afdække, hvilke kategorier om skrivedidaktik samfundsfagslærerne anvender:

- Samfundsfaglighed: Anvende samfundsfaglige teorier og begreber samt opnå en samfundsfaglig forståelse af bilag i opgaven
- Genrebevidsthed: Bevidsthed om, hvilke genrekrav der er tilknyttet hvert spørgeord
- Processkriveredskaber: Idéer til, hvordan skriveundervisningen kan anlægges, så det giver mulighed for at komme med input/feedback i skriveprocessen (ikke nødvendigvis med udgangspunkt i elevernes produkt), samt at undervisning og skriftlige afleveringer samtænkes
- Rettepraksis: Forskellige måder, hvorpå afleveringen kan rettes. Knyttes det til processkrivning, er der tale om forskellige måder, hvorpå læreren kan give feedback med udgangspunkt i elevernes produkt
- Skriftlig formidling: Formulering af et sammenhængende, velargumenteret og velformuleret afsnit.

Velfungerende skrivedidaktik:	Mangelfuld skrivedidaktik:
Genre	At skrive godt
Genrebevidsthed	At formulere sig
Genrekrav	Påklistret
Proces	Mere fyldestgørende
Processkrivning	Nuancer
Begrebsanvendelse	Uddybe
Rettestrategier	Højere abstraktionsniveau
Disponering	Bedre formuleret
Struktur på hele opgaven	At formulere sig
Udpege manglende samfundsfaglighed	De svageste elever
Skriftlighed som redskab til at lære det faglige stof	Går galt i processen for eleverne
	Ikke læser opgaven ordentligt
	Svært ved at komme i gang

Figur 1: »Oplevelse af skrivedidaktik« giver et overblik over, hvor samfundsfagslærerne udtrykker henholdsvis en velfungerende og en mangelfuld skrivedidaktik. Disse er baseret på udsagn fra interviewet.

Samfundsfagslærerne opfatter selvsagt samfundsfaglighed som en helt naturlig ting at arbejde med i skriftlighed. Desuden ser de genrebevidsthed som en helt central del af skrivning i samfundsfag og betragter det som »det vigtigste redskab, jeg har til at løfte eleverne skriftligt«. Det er her værd at bemærke, at der er nogle samfundsfagslærere, der oplever genrekrav som et formålsløst benspænd, men denne gruppe er desværre ikke repræsenteret i denne undersøgelse. Processkrivning og rettepraksis betragter interviewpersonerne som nyere områder af skrivedidaktikken, men stadig områder af skrivedidaktikken, de besidder. Derimod samler stort set alle de udsagn, hvor samfundsfagslærerne udtrykker en mangelfuld skrivedidaktik, sig om skriftlig formidling. Betegnelsen »skriftlig formidling« kommer fra det indledende interview med dansklærere, og er ikke et begreb, der kommer fra samfundsfagslærerne selv. Når de udtrykker sig herom, siger de for eksempel »at skrive godt« eller »at formulere sig«, og de mener hermed elevens evne til at skrive et sammenhængende, velargumenteret og velformuleret afsnit. Det vil sige, at samfundsfagslærerne udtrykker manglende redskaber eller manglende skrivedidaktik til at støtte eleverne heri. Herefter anvendes »Skriftlig formidling« som begreb til at betegne: »Formulering af et sammenhængende, velargumenteret og velformuleret afsnit«. Man kunne forven-

te, at samfundsfagslærerne har en opfattelse af, at denne del af skrivedidaktikken ligger uden for deres fag, og at det tilhører danskfaget (Krogh 2010, s. 26-27), men de er derimod bevidste om relevansen af denne del af skrivedidaktikken, men udtrykker, at de føler sig meget dårligt klædt på, og at de oftest bevidst og skamfuldt vælger at vende det blinde øje til denne del af arbejdet med skriftlighed netop på grund af manglende didaktisk viden.

Når samfundsfagslærerne udtrykker sig om den del af skrivedidaktikken, der omhandler skriftlig formidling, anvender de meget flydende begreber, samt begreber, der er uspecificerede og tæt på indholdsløse. Samfundsfagslærerne taler her om »at formulere sig bedre«, »at have flere nuancer med« og »at skrive mere fyldestgørende«. Dette står i kontrast til, når de taler om genrebevidsthed, hvor de har begreber, som de har en fælles forståelse af, og hvor der ligger en klar intention i begrebet: »belæg for«, »skrive på tværs af« og »gå emnemæssigt frem«. Dette forhold peger på, at et første skridt i udviklingen af en skrivedidaktik kunne være formuleringen af et begrebsapparat for skriftlig formidling i samfundsfag (Krogh 2010, s. 17).

I interviewet med samfundsfagslærerne var der tydeligvis noget, det teoretiske udgangspunkt i Piaget og Vygotsky ikke indfangede, da der var elementer af interviewet, hvor samfundsfagslærerne talte om, når noget går galt for eleven i processen eller måske nærmere i før-skriveprocessen: »Går galt i processen«, »ikke læser opgaven ordentligt« og »Har svært ved at komme i gang«. Dette ledte til den yderligere hypotese, at samfundsfagslærerne også føler sig dårligt klædt på med hensyn til at støtte elever, for hvem processen går galt. Denne hypotese lagde jeg i første omgang væk som irrelevant for denne undersøgelse, men det efterfølgende interview med to danskklærere genoplivede senere hypotesen som relevant.

Det konkluderes, at de interviewede samfundsfagslærerne føler sig dårligt rustet til at støtte eleverne i arbejdet med udvikling af deres skrivekompetencer, når de skal skrive de enkelte afsnit af afleveringen. Desuden konkluderes, at de interviewede samfundsfagslærerne anlægger en skrivedidaktisk tilgang, der bedst karakteriseres ved brug af Vygotsky. Det kan dog diskuteres, i hvilken udstrækning det er et bevidst læringsteoretisk ståsted, og det kan diskuteres, om det har andre forklaringer, for eksempel kan samfundsfagslærernes syn på skrivedidaktik

med udgangspunkt i John Biggs teori om »Three levels of thinking about teaching« forklares med, at lærerne har en lærer- eller stofcentret forståelse af skrivedidaktik på grund af den ringe grad af skrivedidaktikviden (Bucur 2009).

Hvilke potentialer for udvikling af skrivedidaktikken i samfundsfag kan identificeres inden for danskfagets skrivedidaktik?

Den grundlæggende tankegang var at gå til danskfaget med det område af skrivedidaktikken, hvor samfundsfagslærerne har den største didaktiske udfordring, og afsøge, om danskfaget kunne bidrage til udvikling af skrivedidaktikken i samfundsfag inden for dette område. I ovenstående afsnit blev det vist, at det er arbejdet med skriftlig formidling, hvor samfundsfagslærerne er mest famlende, samt at samfundsfagslærerne ikke besidder et begrebsapparat inden for denne del af skrivedidaktikken. Derfor blev der foretaget et tredje interview med to dansklærere, hvor målet var at præsentere dem for udfordringerne i skrivedidaktikken i samfundsfag, og få dansklærerne til at medvirke til udvikling af et redskab til samfundsfagslærerne inden for skriftlig formidling. Der var dermed tale om et interview med et strengt styret formål. I interviewet blev dansklærerne præsenteret for korte eksempler på elevbesvarelser med udfordringer i den skriftlige formidling, og disse eksempler dannede udgangspunkt for snakken om skrivedidaktik om skriftlig formidling. Fokus i interviewet blev dog kapret midtvejs af interviewpersonerne.

Indledningsvis gik interviewet ud på at afdække, hvad der kunne være den mest relevante skrivedidaktiske viden eller de mest relevante skrivedidaktikbegreber inden for skriftlig formidling. Her pegede dansklærerne på kohærens og kohæsion* som det mest centrale, og de forsøgte at illustrere, hvordan man kan arbejde med denne del af skriftlighed (Lützen 2005). Med udgangspunkt i et af de medbragte eksempler på elevafleveringer rejste den ene interviewperson den problematik, at problemer med kohærens og kohæsion ikke handler om manglende skrivefærdigheder, men derimod handler om manglende

* Kohæsion = tekstens sammenhængsmekanismer, det vil sige koblinger og referencer. Kohærens = læserens oplevelse af sammenhæng.

faglig tænkning. Det vil sige, at problemet opstår ifølge denne tankegang ikke for eleven i skriveprocessen, men opstår, fordi eleven ikke har haft en førskriveproces. Dette satte spørgsmålstegn ved hele grundlaget for denne tilgang til udvikling af skriveviddaktikken i samfundsfag. Fra at ville søge efter redskaber, læreren kunne anvende til at støtte eleverne i skriveprocessen, bliver fokus nu ændret mod førskriveprocessen.

Denne tanke udspringer af en helt anden skrivekultur i danskfaget end den, der blev identificeret i interviewet med samfundsfagslærerne. I interviewet med dansklærerne ser de ned på hele tankegangen om »redskaber« som noget, læreren besidder. Dansklærerne ser det som »symptombehandling, der ikke tager fat i det reelle problem«, der måske kan være nødvendige redskaber, men er underordnet det at arbejde med at skabe en velfungerende skriveproces hos eleven. I dansklærernes tale om skriveundervisning snakker de om at skabe en proces hos eleven, hvor lærerens ageren kan være med til at sætte noget i gang, eller er nyttesløs, hvis eleven ikke selv arbejder/ikke selv vil. Dansklærerne talte ikke om tydelige læringsmål – det så de ned på, og de taler i stedet om, hvordan eleven skal skabe sin egen forståelse. Dansklærerne slår sig desuden på genrekravene (der er også strenge genrekrav til den skriftlige eksamens i dansk), fordi disse tydelige læringsmål strider mod deres konstruktivistiske tænkning om skriftlighed. Dette læner sig tydeligt op ad Piaget (se også Krogh 2010, s. 45-46). I interviewet med dansklærerne er der dog elementer af en Vygotsky-tænkning, der i enkelte tilfælde står i direkte modstrid med Piaget-tænkningen. Når dansklærerne bliver foreholdt det modstridende i deres udsagn, anvender de »symptombehandling versus tage fat i de reelle problemer«-metaforen. Det vil sige, at man som lærer er tilbøjelig til at regrediere til en stofcentreret skriveundervisning og søge efter svar i form af redskaber (det, dansklærerne betragter som symptombehandling), når man som lærer løber ind i udfordringer ved skriveundervisningen, man ikke besidder en didaktisk viden om.

Både dansk- og samfundsfagslærere taler om processkrivning og skriveproces, men forskellen mellem måderne at bruge skriveviddaktikbegreber illustrerer, at der er en grundlæggende forskel mellem de to fags skriveviddaktik. Samfundsfagslærerne betragter processkrivning som at dele skriveprocessen ind i mindre dele. Sat på spidsen handler det om at skrive mindre

tekststykker ad gangen. Dansklærerne, derimod, betragter processkrivning som at adskille førskrivning og skrivning samt at adskille tænkeskrivning og formidlingskrivning. Sat på spidsen handler processkrivning for dansklærerne om at gennemtænke afleveringens argumenter og konklusioner før selve skrivningen eller i en hermeneutisk proces.

Dansklærernes tanker om, hvordan man tager fat om »det reelle problem«, går på at forsøge at påvirke eleven til at gå anderledes til værks i skriveprocessen. De mener, at problemer med skriftlig formidling udspringer af, at eleven ikke er gået grundigt nok til værks i førskriveprocessen, og starter skrivningen, før eleven har gennemtænkt de enkelte afsnits hovedpointer. Dansklærerne taler derfor for at forsøge at påvirke eleven til at anlægge en førskriveproces, hvor eleven formulerer en »kernesætning« for hvert af afleveringens afsnit, før eleven går i gang med selve skriveprocessen.

Det konkluderes dermed, at de interviewede dansklærers skrivedidaktikkultur kan beskrives som grundlæggende konstruktivistisk i tråd med Piaget. Skrivedidaktikken i danskfaget er hyper-didaktiseret sammenlignet med skrivedidaktikken i samfundsfag, og dansklærerne kan nævne en lang række af værker om mange forskellige dele af skrivedidaktikken. Den grundlæggende anderledes skrivedidaktikkultur i dansk sætter spørgsmålstegn ved tankegangen om at overføre skrivedidaktikredskaber fra danskfaget til samfundsfag og peger i stedet på vigtigheden af førskrivefasen.

Konklusion – udvikling af skrivedidaktikken i samfundsfag

Samfundsfagslærernes skrivedidaktikkultur sætter visse rammer for eller udfordringer ved at overføre skrivedidaktik fra danskfaget. For det første er samfundsfagslærernes didaktiske viden begrænset til visse områder af skrivedidaktikken. Søger man at udvikle skrivedidaktikken uden for disse i forvejen kendte områder, skal det foregå på et meget basalt niveau og vil med stor sandsynlighed blive mødt med modstand mod det ukendte. Samfundsfagslærerne er dog bevidste om relevansen af en skrivedidaktik inden for skriftlig formidling (forstået som elevens evne til at skrive et sammenhængende, velargumenteret og velformuleret afsnit). For det andet er der grund-

læggende forskellige udgangspunkter for skrivedidaktikken i samfundsfag og i dansk, hvor danskfaget har en konstruktivistisk tilgang med udgangspunkt i Piaget, mens samfundsfag har en mesterlære-tilgang med udgangspunkt i Vygotsky. Det betyder, at samfundsfaglærerne vil opfatte skrivedidaktik med udgangspunkt i Piaget som meget fremmed, svært at forstå og svært at inkorporere i deres fungerende praksis.

Alene det at få et fagsprog eller begrebsapparat vil styrke samfundsfaglærerens arbejde med skriftlig formidling. At gå denne vej tager hensyn til samfundsfaglærernes skrivekultur, da det vil kunne opstilles som et redskab, læreren kan anvende i skriveprocessen (eventuelt fokus på kohæsjon og kohærens). Emnemæssigt ligger det uden for samfundsfaglærernes vidensområde inden for skrivedidaktik, men de interviewede samfundsfaglærere er bevidste om relevansen heraf. Fra et konstruktivistisk læringsteoretisk synspunkt vil dette dog være at betragte som symptombehandling (at problemer med kohæsjon og kohærens opstår i førskriveprocessen). Ifølge denne tænkning er det dermed førskriveprocessen, der er samfundsfaglærernes svaghed i skriveundervisningen og den, der bør have øget fokus.

Denne undersøgelse bidrager med at udpege skriftlig formidling og førskrivning som områder med potentiale for udviklingen af skrivedidaktikken i samfundsfag, samt bidrager til en større forståelse af udfordringer herved. En udvikling af skrivedidaktikken forudsætter en videre forskning, der søger at afdække mulighederne for en didaktisering af skriftlighedsundervisningen i samfundsfag, med fokus på, hvordan skrivedidaktik om skriftlig formidling og førskrivning kan gøres relevant for samfundsfaglærere.

Litteratur

- Beck, Steen og Kaspersen, Peter og Paulsen, Michael (2014): *Klassisk og moderne læringsteori*, Hans Reitzels Forlag
- Brøndum, Peter (red.) (2018): *Samfundsfagsdidaktik*, Columbus, 3. udgave
- Brinkmann, Svend og Tanggaard, Lene (red.) (2015): *Kvalitative metoder – en grundbog*, Hans Reitzels Forlag, 2. udgave
- Bucur, Doina og Thorbek, Rune (2009): »Teaching teaching and understanding understanding«, Aarhus Universitet
- Hattie, John (2013): *Synlig læring – for lærere*, Dafolo
- Henriksen, Per og Torben Steiner Nielsen (2010): *Fold dig ud – i samfundsfaglige metoder*, Columbus, 2. udgave
- Illum, Barbara (2010): »Strategisk skriveundervisning«, Gymnasieskolen, nr. 3
- Krogh, Ellen (2010): »Videnskabsretorik og skivedidaktik«, Gymnasiepædagogik, nr. 77
- Krogh, Ellen (2017): »Faglig skrivning«, i *Gymnasie Pædagogik – en grundbog*, Hans Reitzels Forlag, 3. udgave
- Lützen, Peter Heller (2005): *Sprog og kommunikation*, Dansk lærerforening